

and soft skills development of adults; to explore the existing non-formal market of educational services in terms of demand customers, and positions proposals with providers; to justify by the example of separate regions of interaction of the enterprises and institutions with providers of non-formal education; to perform organizational, didactic and methodological principles of teaching adults in non-formal education; to prove the necessity of recognition of non-formal learning based on the justification of compliance with key professional competences and social recognition; to define the quality criteria for adult learning at all levels in terms of informal education and to systematize the criteria of quality of training of the individual and their impact on the leading indicators of human development in general.

The leading research methods used in the article are: analysis, generalization, systematization of theoretical and statistical studies of different levels and practical experience.

The practical importance of the findings of outlined objectives; prospects for their justification at certain levels: personal (nano) – the level of the individual; corporate (micro) – level of enterprises, institutions, other institutions and organizations; regional (meso) – level of industries, regions of different subordination; national (macro) level – the level of the country; continued use of these indicators for measuring the results of non-formal adult learning in the context of human development.

Key words: *non-formal adult education, human capital, human potential, human development.*

УДК 372.8:811.161

Лілія Рускуліс

Херсонський державний університет

ORCID ID 0000-0002-4947-5045

DOI 10.24139/2312-5993/2017.07/125-134

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ В МЕТОДИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті охарактеризовано специфічні принципи навчання в підготовці майбутнього вчителя української мови; на основі використання теоретичних, історико-логічного й обсерваційного методів обґрунтовано сутність поняття «принцип навчання»; з'ясовано, що принципи є своєрідними вихідними постулатами діяльності викладача, виступаючи вихідною точкою взаємодії суб'єкта й об'єкта навчання, становлячи єдину систему; проаналізовано групи принципів: загальнодидактичні й лінгводидактичні; запропоновано специфічні принципи навчання; доведено, що реалізація пропонованої системи принципів допомагає організувати навчальний процес, обрати оптимальні методи, прийоми, засоби і форми навчання; накреслено перспективні шляхи реалізації запропонованої системи.

Ключові слова: *принцип навчання, загальнодидактичні, лінгводидактичні, специфічні принципи навчання, лінгвістична компетентність, методична система.*

Постановка проблеми. У процесі проектування ефективної методичної системи формування лінгвістичних компетентностей майбутнього вчителя української мови з мовознавчих дисциплін необхідним постає питання вибору *принципів навчання*, які в наукових

розвідках учених розглядаються по-різному. У нашому розумінні, принципи – це своєрідні вихідні постулати діяльності викладача (вибір методів, прийомів, засобів і форм навчання), які виступають вихідною точкою взаємодії суб'єкта й об'єкта навчання. У своїй сукупності вони становлять єдину систему, складові якої взаємопов'язані, постійно взаємодоповнюються, а реалізація одного принципу тісно пов'язана з іншими. Принципи визначені змістом вищої освіти, втілені в навчальні плани (відповідно в навчальні та робочі програми, навчально-методичні комплекси дисциплін) і лежать в основі методичної системи формування лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя української мови.

Аналіз актуальних досліджень. Наукове обґрунтування загальнодидактичних принципів знаходимо в працях А. Дістервега, Я. Коменського, Г. Песталоцці, К. Ушинського, вітчизняних дидактів В. Онищука, І. Підласого, а також у дослідженнях А. Алексюка, С. Вітвицької, М. Євтух, А. Кузьмінського, І. Лернера, В. Онищука, О. Савченко, М. Скаткіна, А. Хуторського та ін. Особливої ваги в питанні підготовки кваліфікованих учителів-філологів мають праці таких лінгводидактів: О. Біляєва, М. Вашуленка, О. Горошкіної, Т. Донченко, В. Дороз, І. Дроздової, С. Карамана, О. Копусь, О. Кучеренко, І. Кучерук, Л. Мамчур, А. Нікітіної, М. Пентилюк, К. Плиско, Л. Скуратівського, М. Сорокіна, О. Текучова, І. Хом'яка, С. Чавдарова та ін.

Мета статті. Проаналізувати існуючі в педагогіці й лінгводидактиці принципи навчання та з'ясувати власне методичні й специфічні принципи навчання української мови в процесі підготовки майбутнього вчителя української мови.

Методи дослідження: теоретичні, історико-логічний та обсерваційний.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні спираємося на існуючу в сучасній педагогічній і методичній науці класифікацію принципів навчання, які умовно діляться на дві групи: загальнодидактичні, що мають відношення до всіх дисциплін, які засвоюються студентами й «визначають змістові основи навчання і впливають із закономірностей ефективного навчання» [14, 27], й лінгводидактичні, тобто «основні вихідні положення теорії та практики навчання української мови, на яких базується цільовий, змістовий, діяльнісний та результативний компоненти освіти» [13, 105].

Аналіз наукової літератури дозволив нам виділити ті **загальнодидактичні принципи навчання**, що визначають вихідні положення та концептуальні основи вибудовування методичної системи формування лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя української мови на заняттях із мовознавчих дисциплін: науковості, наступності та перспективності, систематичності й послідовності, зв'язку теорії з практикою, наочності, самостійності та активності, міцності засвоєння знань та ін.

Чільне місце серед загальнодидактичних принципів навчання відводимо принципу *науковості*, який забезпечує ознайомлення студентів із науково обґрунтованою інформацією, в основі якої – достовірність лінгвістичних фактів і їх відповідність, як зазначає М. Вашуленко, «існуючим у лінгвістичній науці поглядам на правильне розкриття суті мовних явищ та їх ознак» [2, 20]. Відповідно до цього принципу формування лінгвістичної компетентності з мовознавчих дисциплін відбувається системно: майбутні вчителі української мови знайомляться з історичними основами мовознавчої теорії та інноваціями, засвоюють специфічну термінологію і тлумачать її, вчать аналізувати й об'єктивно оцінювати наукові факти в перспекції їх розвитку, коригують самостійно здобуті знання в процесі проведення дослідницької діяльності.

Принцип *систематичності навчання*, що «можна розглядати, певною мірою, як похідний від принципу науковості, оскільки кожна наука має свою систему і послідовність викладу в навчальному процесі» [8, 479]. Поділяємо думку М. Сорокіна про те, що засвоєння нових знань повинно вибудовуватися «в точно визначеному порядку, щоб система проявлялася не тільки зовні, а й створювалася у свідомості учнів» [16, 98]. В основі цього принципу лежить безперервний перехід від одного мовного рівня до іншого, забезпечення логічних зв'язків між ними й послідовності етапів засвоєння знань; дотримання чіткого розподілу навчального матеріалу на логічно завершені частини (теми); системний аналіз та синтез теоретичного матеріалу з окресленням найбільш важливих понять та визначення нового матеріалу в структурі інформаційного обсягу дисципліни.

Серед загальнодидактичних особливе місце посідає принцип *наступності й перспективності*. М. Пентилюк вважає, що він орієнтує «на використання набутих раніше (опорних) знань і навичок під час навчання мови на всіх етапах мовної освіти, установлення зв'язку нового матеріалу з попереднім і підготовку до сприймання окремих тем курсу, орієнтацію учнів на перспективу навчання мови в наступних етапах мовної освіти» [10, 51]. Нам імпонують дослідження С. Карамана, який звертає увагу на врахуванні спірального принципу, що передбачає «поступове розширення й поглиблення теоретичних відомостей, вироблення практичних умінь і навичок, по-перше, від класу до класу, по-друге, з переходом від середніх класів до старших» [5, 64]. На провідну роль принципу наступності та перспективності у процесі навчання української мови наголошує Л. Мамчур, з'ясовуючи, що «у результаті дії принципів перспективності та наступності в усьому цілісному навчально-виховному процесі вивчення української мови маємо загальну систему неперервної мовної освіти» [9, 163]. Урахування принципу відбувається в процесі вивчення нового матеріалу з опорою на раніше здобуті знання з поступовим ускладненням мовознавчої теорії і взаємозв'язком між її

складовими на основі внутрішньосистемних, міжсистемних та міжпредметних зв'язків, забезпечить процес повторення, узагальнення й систематизацію матеріалу з теми, розділу, дисципліни.

Формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови ґрунтується на принципі *зв'язку теорії з практикою*, оскільки «будь-яке теоретичне визначення перевіряється практикою, й істинність його встановлюється тільки тоді, коли вибудована на ньому практика виправдовує себе» [3, 86]. На роль аналізованого принципу вказує О. Біляєв, наголошуючи, що «знання однієї лише теорії ще не забезпечує належного розвитку учнів, достатньої грамотності і культури їхнього мовлення» [1, 25]. Отже, принцип зв'язку теорії з практикою вимагає підтвердження теоретичних основ лінгвістичних дисциплін, передбачених інформаційним обсягом, прикладами з реального життя. Він яскраво демонструє стрімкий розвиток науки в руслі практичних потреб особистості через систему творчих, евристичних, проблемно-пошукових і дослідницьких вправ.

Принцип *самостійності й активності суб'єкта в навчанні* у практиці підготовки студента ВНЗ реалізується через потреби і прагнення здобувача вищої освіти самостійно завоювати лінгвістичну теорію, оскільки розвиток сучасної освіти зумовлює вироблення «стійких умінь самостійно здобувати знання в процесі індивідуального творчого пошуку, здатності самовдосконалюватися й самореалізовуватися» [11, 9]. Основне завдання викладача в цьому процесі – добір і впровадження відповідних методів, прийомів, засобів і форм навчання.

Високий рівень формування лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя української мови на заняттях із мовознавчих дисциплін досягається за умови врахування *принципу міцності засвоєння знань*, який «вимагає, щоб знання, уміння, навички, світоглядна та інші ідеї були осмислені, добре засвоєні й тривалий час трималися в пам'яті» [15, 199]. Вихідною його позицією є усвідомлене й усебічне засвоєння мовознавчої теорії, установлення внутрішньорівневих, міжрівневих і міжпредметних зв'язків та їх взаємопроникність і взаємозалежність, що досягається глибиною викладу викладачем та самостійним студіюванням навчального матеріалу; з'ясуванням логічних відношень між засвоєним і невідомим; виділенням стрижневих понять і їх трактування з позиції конкретної дисципліни.

Особливого й інноваційного значення в час інформатизації суспільства набуває принцип *наочності в навчанні*, оскільки, як зауважує І. Кучеренко, «наочність має особливу форму реалізації, адже не тільки додаткові дидактичні засоби (натуральні, зображувальні, схематичні, аудіовізуальні) є її проявом, а й саме образне мовлення... виступає дієвим засобом наочності» [7, 63]. У процесі формування лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя української мови принцип має широкі

можливості: це і як традиційні засоби – схеми, таблиці, алгоритми), так і інноваційні – аудіозаписи, медіатексти, відеофільми тощо.

Виділені й проаналізовані основні загальнодидактичні принципи навчання (науковості, наступності та перспективності, систематичності й послідовності, зв'язку теорії з практикою, наочності, самостійності та активності, міцності засвоєння знань, забезпечення конкурентоздатності випускників вищих навчальних закладів України на світовому ринку праці) стали ефективними в процесі розробки методичної системи формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови під час засвоєння мовознавчих дисциплін.

Поряд із загальнодидактичними принципами відбувається розробка принципів фахових методик, зокрема методики навчання української мови, оскільки «виявлення власне методичних принципів і їх сутності необхідне насамперед тому, що вони істотно впливають на зміст процесу навчання української мови, його форми й інші категорії» [4, 2].

До **методичних принципів**, що лягли в основу розробки методичної системи формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови на заняттях із мовознавчих дисциплін, нами віднесено: принцип взаємозв'язку рівнів мови; принцип історизму у вивченні мови; функційно-комунікативна спрямованість у навчанні мови; принцип пріоритетного використання як дидактичного матеріалу до заняття художніх текстів, переважно класичних; принцип професійного спрямування навчального матеріалу.

Принцип взаємозв'язку рівнів мови. «Мова є системою: вона складається з множини одиниць (фонеми, морфеми, слова, речення), які організовані за певними правилами» [6, 64–65]. Усі мовні одиниці суворе впорядковані між собою стійкими відношеннями й утворюють внутрішню єдність на фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному, синтаксичному та текстовому рівнях. Успішне оволодіння мовою на визначених рівнях, засвоєння постулатів їх взаємодії та взаємозалежності формує лінгвістичну компетентність майбутнього вчителя української мови з мовознавчих дисциплін.

На думку Н. Юрійчук, на розширення знань «про історію духовного життя нашого народу, цікаві відомості з історії мови, історичної граматики, розвитку лінгвістики та ін.» [17, 10] спрямований *принцип історизму*. Так, на заняттях із сучасної української літературної мови, історії мови та історичної граматики студенти на академічному рівні мають змогу прослідкувати та проаналізувати історію функціонування окремих пластів лексики на певному історичному етапі, охарактеризувати їхню семантику; звернути увагу на особливості морфологічної та синтаксичної будови мови тощо.

Одним із найбільш ефективних і пріоритетних на сучасному етапі розвитку лінгводидактики по праву вважається *принцип функційно-*

комунікативної спрямованості в навчанні мови. Його основи закладено Л. Паламар, яка доводить, що «комунікативна спрямованість передбачає функціональне розташування та подання матеріалу, який відображає роль мови в реальному спілкуванні; комплексний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності» [12, 36]. Практика показує, що аналізований принцип передбачає розкриття функцій мовних одиниць, правильність і доречність їх використання в залежності від завдань і умов комунікації, закономірності їх функціонування в різних стилях мовлення. Безумовно, функційно-комунікативний принцип вимагає послідовного й систематичного розкриття комунікативних функцій лінгвістичних явищ, що засвоюються в процесі навчання; створення необхідних сприятливих умов для спілкування; залучення студентів до продуктивної мовленнєвої діяльності в усному й писемному мовленні; упровадження інноваційних методів і прийомів навчання, які б наближали процес мовлення до реального життя.

Реалізація функційно-комунікативного принципу неможлива без урахування *принципу взаємозв'язку у вивченні всіх стилів української мови*, що, як наголошує М. Пентиліук, забезпечить засвоєння мовного матеріалу в «нерозривному зв'язку з ознайомленням сфери використання, ступеня поширення, специфічними ознаками всіх стилів української мови з метою виявлення спільних і відмінних для них ознак» [10, 37–38]. Отже, відповідно до цього принципу студент повинен усвідомити й зрозуміти роль і призначення мовних одиниць, специфіку їх використання, контекстуальну обумовленість на основі опрацювання текстів різних стилів.

Слушною є думка М. Пентиліук про врахування *принципу професійного спрямування навчального матеріалу*, який визначає тісний зв'язок навчання мови й мовлення з майбутньою професійною діяльністю вчителя української мови [13, 212]. Його вихідні положення лежать в основі навчальних планів для філологічних спеціальностей і передбачені інформаційним обсягом мовознавчих дисциплін.

На нашу думку, проаналізовані принципи навчання вимагають доповнення відповідно до розробленої й запропонованої нами методичної системи формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови з мовознавчих дисциплін:

- *принцип взаємозв'язку у вивченні лінгвістичних дисциплін;*
- *принцип оперування лінгвістичною термінологією;*
- *принцип компаративного аналізу мовних одиниць;*
- *принцип системного впровадження ІКТ-технологій.*

Принцип взаємозв'язку у вивченні лінгвістичних дисциплін реалізується через засвоєння дисциплін у міжпредметних, внутрішньопредметних зв'язках. Так, засвоєння сучасної української літературної мови повинно базуватися на відомостях із історії мови, української діалектології, загального мовознавства, стилістики української

мови тощо. Урахування теоретичних положень кожної з дисциплін забезпечить високоякісну підготовку майбутнього фахівця.

Принцип оперування лінгвістичною термінологією є елементом успішної підготовки майбутнього вчителя української мови, оскільки професійно компетентний фахівець повинен знати мову фаху, який він отримує, глибоко й усвідомлено оперувати термінами, що є свідченням розуміння засвоєного навчального матеріалу. Цілеспрямоване засвоєння і збагачення активного термінологічного апарату майбутнього фахівця планується й проводиться в тісній співпраці з усіма викладачами, які читають мовознавчі дисципліни.

Принцип компаративного аналізу мовних одиниць (початкова школа – основна школа – вища школа) реалізується на заняттях із сучасної української літературної мови з метою підготувати майбутнього вчителя української мови до практичної роботи в школі. Задля цього пропонується здійснювати глибокий аналіз чинних програм із визначених предметів та окреслених етапів, діючих підручників, навчально-методичних посібників і рекомендацій.

Принцип системного впровадження ІКТ-технологій у навчальну й наукову діяльність уважаємо на сучасному етапі є беззаперечно важливим, оскільки його реалізація забезпечить швидкісне передавання навчальної інформації за допомогою електронних носіїв; організацію освітнього простору, в основі якого – ефективний обмін інформацією між викладачем і студентом та між студентами; створення новітньої інформаційної продукції: презентації, комп'ютерні програми, електронні книги, словники тощо; запровадження системи перевірки та контролю досягнень студентів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, в основі створюваної методичної системи формування лінгвістичної компетентності в процесі підготовки майбутнього вчителя української мови під час вивчення мовознавчих дисциплін лежать загальнодидактичні, власне методичні та специфічні принципи навчання. Реалізація пропонованої системи принципів допомагає організувати навчальний процес, обрати оптимальні методи, прийоми, засоби та форми навчання. У ході дослідження нами виділено специфічні принципи: взаємозв'язку у вивченні дисциплін лінгвістичного циклу; оперування лінгвістичною термінологією; компаративного аналізу мовних одиниць; системного впровадження ІКТ-технологій. У перспективі планується розробка специфічних методів навчання на основі запропонованих специфічних принципів навчання української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляєв, О. М. (1981). *Сучасний урок української мови*. К.: Радянська школа (Biliaiev, O. M. (1981). *The modern Ukrainian language lesson*. K.: Soviet School).

2. Вашуленко, М. С. (2006). *Українська мова і мовлення в початковій школі*. К.: Освіта. (Vashulenko, M. S. (2006). *The Ukrainian language and speech at the elementary school*. K.: Education).
3. Выготский, Л. С. (1991). *Педагогическая психология*. М.: Педагогика. (Vyhotskyi, L. S. (1991). *Pedagogical psychology*. M.: Pedagogy).
4. Донченко, Т. (2004). Власне методичні принципи навчання української мови. *Українська мова і література в школі*, 2, 2-4 (Donchenko, T. (2004). Peculiarly methodological principles of teaching Ukrainian language. *Ukrainian language and literature at school*, 2, 2-4).
5. Караман, С. О. (2000). *Методика навчання української мови в гімназії*. К.: Ленвіт (Karaman, S. O. (2000). *The methodology of Ukrainian language teaching in the gymnasium*. K.: Lenvit).
6. Карпенко, Ю. О. (2009). *Вступ до мовознавства*. К.: ВЦ «Академія». (Karpenko, Yu. O. (2009). *Introduction to linguistics*. K.: Publishing Center "Academy").
7. Кучеренко, І. (2014). *Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в середній школі*. Умань: ФОП Жовтий О.О. (Kucherenko, I. (2014). *Theoretical and methodological principles of the modern Ukrainian lesson in secondary school*: Uman: Individual Entrepreneur Zhovtyi O. O.).
8. Максименко, С. Д., Євтух, М. Б., Цехмістер, Я. В., Лазуренко, О. О. (2012). *Психологія та педагогіка*. К.: Видавничий Дім «Слово» (Maksymenko, S. D., Yevtukh, M. B., Tsekhmister, Ya. V., Lazurenko, O. O. (2012). *Psychology and pedagogy*. K.: Word's Publishing House).
9. Мамчур, Л. І. (2012). *Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи*. Умань: Видавець «Сочинський» (Mamchur, L. I. (2012). *Perspectives and continuity in the formation of communicative competence of the primary school pupils*. Uman: Publisher "Sochinskyi").
10. *Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах*. (2004). К.: Ленвіт (*The methodology of the Ukrainian language teaching in secondary schools*. (2004). K.: Lenvit).
11. Нагрибельна, І. А. (2016). *Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови*. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД». (Nahrybelna, I. A. (2016). *Independent work in the system of preparation of the future elementary school teachers for the Ukrainian language learning*. Kherson: Limited Liability Company «VKF«STAR» LTD»).
12. Паламар, Л.М. (1997). *Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості* (автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02). Київ (Palamar, L. M. (1997). *The functional-communicative principle of the formation of a linguistic personality* (DSc thesis abstract). Kiev).
13. Пентиліук, М. І. (2011). *Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики*. К.: Ленвіт (Pentyliuk, M. I. (2011). *Actual problems of modern linguodidactics*. K.: Lenvit).
14. Плиско, К. М. (1995). *Принципи, методи і форми навчання української мови*. Х.: Основа (Plysko, K. M. (1995). *Principles, methods and forms of teaching Ukrainian language*. Kh.: Basis).
15. *Словник-довідник з української лінгводидактики*. (2015). К.: Ленвіт. (*The Reference Guide of Ukrainian Linguistics*. (2015). K.: Lenvit).
16. Сорокин, Н. (1974). *Дидактика*. М.: Просвещение. (Sorokin, N. (1974). *Didactics*. M.: Enlightenment).
17. Юрійчук, Н. (2004). До проблеми навчання материнської мови через призму ноосферної освіти. *Українська мова і література в школі*, 2, С. 9-11. (Yuriichuk, N. (2004).

The problem of learning the mother tongue through the prism of noosphere education. Ukrainian language and literature at school, 2, 9-11).

РЕЗЮМЕ

Рускулис Лилия. Принципы обучения в методической системе подготовки будущего учителя украинского языка.

В статье охарактеризованы специфические принципы обучения в подготовке будущего учителя украинского языка; на основе использования теоретических, историко-логического и обсервационного методов обоснована сущность понятия «принцип обучения»; выяснено, что принципы являются своеобразными исходными постулатами деятельности преподавателя, выступая исходной точкой взаимодействия субъекта и объекта обучения, составляя единую систему; проанализированы группы принципов: общедидактические и лингводидактические; предложены специфические принципы обучения; доказано, что реализация предлагаемой системы принципов помогает организовать учебный процесс, выбрать оптимальные методы, приемы, средства и формы обучения; намечены перспективные пути реализации предложенной системы.

Ключевые слова: принцип обучения, общедидактические, лингводидактические, специфические принципы обучения, лингвистическая компетентность, методическая система.

SUMMARY

Ruskulis Liliia. Principles of education in the methodological system of training of the future Ukrainian language teacher.

The principles of education in the methodological system of training of the future Ukrainian language teacher are described in the article.

On the basis of the usage of theoretical, observational historical and logical methods, the essence of the concept of “a principle of education” in pedagogy and linguodidactics is substantiated (the logical category; the instrumental expression of the pedagogical concept; the fundamental ideas that define the content, forms and methods of educational work; the initial positions on which the content of education is based, application of methods and techniques, construction of the system of exercises, etc.).

It is found out that the principles are original initial postulates of teacher’s activities as they are a starting point of the interaction between the subject and the object of education, and they form a unified system.

Such groups of principles as general-didactic (scientificity, continuity and perspective, systematicity and consistency, connecting theory with practice, visibility, independence and activity, strength of knowledge acquisition, etc.), and linguodidactic (the principle of levels’ language interconnection, the principle of historicism in the study of the language; functional and communicative orientation in language education; the principle of priority of the usage of a didactic material for the study of artistic texts, mainly classical; the principle of the professional orientation of the educational material) are analyzed.

The specific principles, which provided the basis for the creation of the methodological system for the formation of the future Ukrainian language teachers’ linguistic competence in classes on linguistic disciplines, are proposed: the principle of interconnection in the study of linguistic disciplines (realized through the mastering of disciplines in interdisciplinary, intra-subject connections), the principle of operation with linguistic terminology (implemented through the deep and conscious operation of the terms

that is evidence of understanding of the mastered learning material), the principle of comparative analysis of linguistic units (a primary school – a secondary school – a higher school) is implemented in classes from the modern Ukrainian literary language in order to prepare the future Ukrainian language teachers for practical work in a school), the principle of the systematic application of ICTs (its system implementation provides high-speed transmission of educational information through electronic media; organization of educational space, which is based on an effective exchange of information between a teacher and a student and among students; creation of the latest information products).

It is proved that the implementation of the proposed system of principles helps to organize the educational process, to choose the best methods, techniques, means and forms of education. The perspective ways of implementing the proposed system of principles are represented.

Key words: *principle of education, general-didactic, linguodidactic, specific principles of education, linguistic competence, methodological system.*

УДК 159.9:343. 985.(075.8)

Дар'я Супрун

Національний педагогічний університет

ім. М. П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0003-4725-094X

DOI 10.24139/2312-5993/2017.07/134-149

ОПЕРАЦІЙНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ У ГАЛУЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено сучасний стан проблеми професійної підготовки спеціальних психологів. Аналізуються практичні аспекти її вдосконалення. Розглядаються різноманітні методики наукових пошуків у межах означеної проблеми дослідження. Висвітлено сутність і структуру професійної підготовки психологів. Особлива увага приділяється пошуку та розробці критеріїв, оптимального комплексу методів здійснення психологічної діагностики, що обумовлює визначення рівня розвитку професійної підготовки, розробці програми її розвитку та визначенню психологічної ефективності розробленої програми вдосконалення діяльності психологів щодо її розвитку.

Ключові слова: *методологія, професійна підготовка, конкурентоздатність, методи наукового психологічного дослідження, професійна підготовка, професійна компетенція, інтернаціоналізація, операційно-діяльнісний компонент.*

Постановка проблеми та мета статті. Провідна ідея концепції професійної підготовки психологів полягає в запровадженні такої педагогічної системи, функціонування якої дало б змогу цілевідповідно, методологічно й освітньо-процесуально забезпечити якість і результативність навчально-виховного процесу у вищій школі. Тож, за основу наукового обґрунтування ми взяли методологічний, теоретичний та практичний концепти, які представлені інтегральною взаємодією методологічних підходів (гуманістичний, аксіологічний, гносеологічний, акмеологічний, системний, контекстний, інтегративний, діяльнісний, рефлексивно-діяльнісний, особистісно-орієнтований).